

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historia Provinciæ Paraquariæ Societatis Jesv

Techo, Nicolas

Leodii, MDCLXXIII.

Cap. 4. Gesta ejus in Iulidis & Cuscensi Rectoratu.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38528

litterarum studio, carius esse debere. Quamvis ergò facile concessero, Didacum nostrum nonnullos in literis habuisse æquales, in ducenda tamen virtutum pompa inter coetaneos coriphæus, Rectorum suorum, & Magistrorum iudicio, habitus est: adeo utrorumque favorem, & amorem, accedentibus præsertim non vulgaris prudentiæ speciminibus, sit promeritus. Nec dubitavit aliquandò Vallisoletani Collegii Rector, se absente, domus pœnè totius regimien adhuc non Sacerdoti committere. Inde clarescere viri virtus, & post quadriennem Theologiæ cursum summis muneribus designari, nisi ipse designationem antevertisset, ambità ad Orientalem Indiam missione. Quà impetratâ, & mox magnorum virorum intercessionibus frustratâ, aliò desideriorum suorum vela convertit. Venerat ex Occidentalibus Indiis Balthazar Pinia, Peruvizæ procurator, apud quem antiqua vota secretò deponens, asseruit, se incredibili Indicorum laborum, & Barbarorum salutis desiderio flagrare: si missionem à Præposito Generali sibi impetret, in ære ejus æternùm fore. Placuit Procuratori postulatio, qui facilè Romæ negotium confecit. Sed vulgato in Hispania ambitu, adversarios habuit parentes, & Provinciæ suæ Primores, privati se tali homine non facilè laturos; nisi utrorumque artes constantiâ, & melioribus artibus, ipse elusisset. Quin, non contentus se Peruvizæ dedicare, effecit ut Joannes Atienza, Vallisoletani Collegii Rector, pro Balthazate Alvarez in Peruvia Provinciale designato, & in Hispania retento, missionem Indicam peteret, & impetraret. Cum tali socio Gades profectus, ubi navigandi tempestivitas advēnit, cæteris Sociis in Regium myoparonem receptis, ipse cum altero Socio, adnente Architalasso, in rostratam conscendit, statimque ordinavit tempora; ita ut sua essent Catechesi, Concioni, ægrorum consolationi, & piis colloquiis destinata intervalla. Sed non plures dies abiire, cum; rēhente licet Architalasso, in aliam navem revocatur à Baltazate Pinia, rogatu Sociorum, qui malignâ aurâ afflati, morboque prostrati, unicum sibi solatium ab Didaco Torrez sperabant. Nec eos fefellit opinio; nam in omnium commoda incredibili caritate incubuit, donec ipse etiam prosterneretur; adèò pertinaci malo, ut vix latum unguem ab morte abfuerit. Evasit tamen, & transmissis isthmo; alteram navim alio in mari conscendens, felici cursu Limam, anno sesquimillesimo octogesimo, tenuit: grande erat Didaci nomen. Igitur Joannes Atienza, Limani Collegii Rector designatus, eâ conditione Rectoratum initurum se spondit, si in Adjutorem & Collegii Ministrum nominarent. Quo non ægrè impetrato, ejus ministerio eoque usus est; dum Provincialis, optimis votis obsecundans, Didacum ad curam Indorum, Julide degentium, amandaret.

IULIS Peruvizæ Oppidum est ad Titiacam lacum, quatuor Indorum Parochias Societatis Jesu subcensitas habens, ibi degunt una in domo Socii, Parochorum, eorumque Adjutorum vicem gerentes, quorum unus præest reliquis, Rectoris nomine; ita ut ab forma Collegii vix distinguas. Eam domum incolebant tum temporis Alphonfus Barfena, Didacus Martines, Didacus Gonzales Holguinus, magna Apostolicorum virorum nomina, & alii præstantes operarii: inter quos Didacus noster, quamvis Ministri officio fungeretur, Aimaram, & Quichoanam linguam celerrimè didicit. Qua in exercitatione dum versatur, à Provinciali per litteras jussus est sedi præesse: sed antequam Magistratum iniret, aliquid accidit à nostris Majoribus maximè alienum: nam nescio quis de Societate, novo Rectori se opponens, palàm asserere ausus est, eum jure Rectoratum non capessiturum, antequam Provincialis mentem suam clariùs aperiret: videri enim, verbis ambiguis in demandato officio usum. Didacus importunâ intercessione nihil motus, ita se gessit, ut summam prudentiæ & modestiæ laudem meruerit; nam professus magni muneris loco privationem ab officio habiturum, relicto, qui, se absente, curam domus regeret, Vicario, & assumptis in socios Didaco Martines, & Gonzalvo Holguino, interim dum Provincialis absens consulitur, ad Aracaxensem, & Camatensem regiones, quò Chuni Ethnici, feritate insignes,

concurrere

Navigatio.

CAPUT
IV.
Gesta ejus
in Julidis
& Cuscensi
Rectoratu.

Prudenti
factum.

concurrere commerciorum ergò solebant, Apostolico more perrexit. In ea expeditione immensa frigora perpeffus, evidentiã vitæ pericula adiit. Aliquot Chunos muneribus allectos baptizavit; præstigiatores quinque convertit; Idola subvertit, eorum loco Cruces, frendente dæmone, per multos subsequentes annos perennaturas, substituens. Ulteriora meditantì Provincialis litteræ redduntur, quibus, temerarii intercessoris interpellatione damnatâ, jubebatur quamprimum demandatum Rectoris officium capessere; simulque amicè arguebat, quòd, se inconfulto, tantis inter Barbaros periculis caput suum objecisset. Adito Rectoratu, dispalatos Indos congregari baptizarique curavit. Ad Condesuifenses, allicitis ad salutare aquas quamplurimis Indis, pedes excurrit: Julidis sedem retinere, Societati conducibile esse, enervatis adversariorum rationibus, confirmavit: primus, acceptâ à Majoribus autoritate, Parochorum officia ad certas leges reduxit: Chuquiabensem Episcopum, Societati non usquequaque benevolum, non jure agendo, sed modestiæ artibus, conciliavit. Qua de re monitus Claudius Aquaviva, Generalis, per litteras ei gratulatus, asseruit, summo perè ei placuisse eum agendi modum, è schola Xaveriana depromptum; plus enim submissione, & modestiâ apud dominantes in sæculo, quam juris, in quamlibet partem pro libitu sæpè se contorquentis, ostentatione profici. Ob rem Julide per sexennium benè gestam, ab Senatu regio Procurator Indorum declaratus, ab officio invidiæ obnoxio prudenter abstinuit. Ad Comitìa provincialia profectus, tantus, vir ambitus apud Patres congregatos postulatus est, quasi continuationem Rectoratus in Julidis sede ambivisset: sed, re ad severissimam Judicii trutinam reductâ, damnatâ levissimi accusatoris temeritate, omnium calculis absolutus est; & accusator, invitissimo licet Didaco nostro, pœnam ab Claudio Generali injunctam, religiosè subiit, totâque vitâ Didacum sibi benevolentissimum est expertus. Defunctus Julidis Rectoratu, Cuscensi Collegio regendo adhibetur. Cuscum, Regia Ingarum sedes, templo olim Soli, quem gens colebat, dicato, immensa auri & argenti mole ante Hispanorum adventum conspicuo, celebre erat. Nec celebritatem imminuit Dominorum mutatio: nata pro uno sacrilego fano, & Regia barbaricè constructa, Episcopale palatium elegans, princeps templum ornatissimum, Religiosorum omnium sacras aedes magnificè erectas, privata publicaque ædificia splendide constructa, hodie conspicitur. In ea urbe, sub initium aditæ Peruanæ Provinciæ, Societas Collegium fundaverat, ejus regimen, anno præteriti sæculi octogesimo-nono, iniens Didacus noster, tripartitò curas divisit, ita ut Domesticis, Hispanis, & Indis operam navaret. Igitur, præter communia numerosa domus ministeria, quocumque usus ferret, excurrerebat. Idem unus Christianam doctrinam in plateis explicabat, Xenodochia invisebat, Parthenicam Sodalitatem abs se instructam, Divinis sermonibus instruebat; obeundis odiosis ministeriis se totum tradebat; intendente laborum multiplicatam hominis urbanitate, frequentissimos cives ad postulanda ab eo animorum corporumque subsidia alliciente; quandoque tamen acrimoniam adhibebat. Sacri quidem homines contra Societatem Jesu famulos sparserant libellos, quos criminis compertos patientiæ primùm artibus, & mox imploratâ Proregis Peruvix, & Episcopi, Judicisque conservatoris autoritate, compescuit. Sed illud longè est memorabilius: vitia Urbis pro Concione sæpè & severè exagitans, & nisi respiceret, peste, cælitus immisâ, brevi castigandam prænuncians, publicè derisus est ab alterius Ordinis Prælato, quasi frivolis terriçulentis cives in officio continere vellet. Sed is Prælatus, eodem die, quo eum in publica Concione deriserat, cum cæteris omnibus Monasterii sui Religiosis, peste afflatus, docuit tam Deum, quam Dei servos nusquam impunè irrideri. Rector injuriæ immemor, Religiosos illos, lue infectos, adhibitis corporum animorumque levamentis, per se, ac socios, egregiâ caritate procuravit. Sed hæc omnia inter Hispanos exercitia levia videbantur, si cum laboribus, in Indorum salutem impenis, conferrentur. Missis ad Aimarras, Vilcanos, & Condesuifenses Operariis, multos Barbaros Christo peperit. Extremæ-unctionis usum, repugnantibus parochis,

inter

Cuscensi col-
legio præpo-
nuntur.

inter Indos induxit. Peste grassante, ac Barbarorum corpora præsertim demetente, desertissimum quemque ingestis cibis, atque animarum levamentis, mirum in modum iuvit. Nihil adeo tetrum ac triste sensibus objiciebatur, quod in vilissimorum capitum gratiam non appeteret. Barbari duo ex afflatis peste, ex ulcerosis corporibus mephitim tantam exhalabant, quanta suffecit ad cæteros omnes abigendos: & tamen Didacus Rector non refugit in eorum mapalia ingredi, ut utriusque animis, antequam pœnè in ejus oculis morerentur, faceret medicinam. Præterea Collegium ædificiis, censibus, & pretiosis templi ornamentis auxit, donec post septennium ad Quitense Collegium regendum mitteretur.

QUITO cognominis regni caput, Ingarum itidem olim regia, anno sesquimillesimo trigesimo-quarto ab Hispanis incolæ cœpta, quamvis sub Æquatore sit, inter deliciosas ac splendidas novi Orbis civitates computatur. In eam urbem Baltazar Pinna, anno ejusdem sæculi octogesimo-sexto, post gestum Peruvix summum Magistratum, Societatis coloniam duxerat, rexeratque: sed cum id Collegium quingentis fermè leucis ab Peruvix urbibus abesset, nec posset ab Provincialibus lustrari, exigebat Rectorem Provincialibus ipsis parem; adde, quòd sub id tempus Quitenses cives permulti, vectigalium novorum metu, domi omnia turbaverant, audebantque infesta arma Magistratibus ostentare. Regias partes tutabantur Senatus Regius & Petrus Arana cum aliquot militum centuriis, & civium selectissimis: Marchio verò Canietensis, Peruvix Prorex, adproperabat auxilia; adeo ut vix dubitaretur rem in apertum diurnumque bellum eruptum iri. In eo statu Quitensis urbis Didacus Torres Rectoratum iniit, cujus primum facinus fuit, Ducem adversarum partium, & quingentos sclopetarios, Regiis partibus reconciliare. Deinde, implorato Dei auxilio, severè Sociis indixit, ne quoquomodo tumultuantibus assentirentur; sed quantum in se esset publicè privatimque Regis Catholici decreta, etiam cum capitis periculo, firmarent. Cum verò, tracto in vincula ab tumultuantibus Senatùs Præsidente, & Senatorum affectis aliquot occisis; eorumque domibus sclopetorum explosione everberatis, in immensum crevisset seditio, atque ipsi Senatores in singula momenta mortem præstolantes Venerabile Sacramentum, ad compescendos furibundos homines; in cubiculi, quo se incluserat, fenestra (non imitabili exemplo, nam cæcus furor sacra profanaque miscet) exponi curassent: & insuper novus Rector, quòd falsò vulgaretur ab eo Proregis capitale diploma, quo jubebantur sexaginta seditiosorum capita demeti, palàm quæreretur ad necem; ausus tamen ipse est ad armatam octingentorum militum concionem verba facere, tanto successu, ut, dicendi vi, plerorumque pectoribus concussis, duos è præcipuis conjuratorum Ducibus cum Senatu reunierit; quorum hortatu ac exemplo quamplurimi cives seditioni se subtraxere. Sed major adhuc Regiarum partium accessio facta est, altero seditiosorum duce, spe amplissimarum nuptiarum; ab partibus per ipsum abducto. Cumque, restituto in libertatem Senatu, & auctà Regionum factione, jam paribus utrimque viribus rem prælio decernere Senatoribus lubitum esset: Didacus Torres Regiis persuasit, ut aliquo diverticulo moram necerent, quâ factum, ut abstractis industriâ, aut interceptis reliquis seditionis capitibus, paulatim plebs difflueret, & civitas univèrsa, temeritate damnata, vectigalia admitteret. Prorex Peruvix, adnitente Rectore, multitudini pepercit: sex solummodò ex omni seditiosorum numero in Hispaniam relegatis, qui omnes in arce Nominis Dei, carceris repentinâ ruinâ obruti, ante Deum quàm Regem scelerum vindicem habuere. Sic Didacus Torres autoritate, prudentiâ, industriâ, objectu capitis periculosam seditionem compescens, magnis negotiis parem se ostendit. Petrus Arana, Architalassus ac Proregis Legatus, binis litteris ad eundem Proregem, & Regios Magistratus missis, laudem pacati regni uni Didaco Torres, & Societati adstruxit: aiens, in uno Collegio Quitensî plus insuisse roboris ad continendum in officio ac Regis fide univèrsam regnum, quàm si numerofo militum præ-

CAPUT
V.

Facta ejusdem in variis Peruvix Provincix locis.

Quitensis urbs tumultuatur.

Didacus Torres multis Regiis partibus reconciliat.

Crevisit seditio.

Didacus Torres quaeritur ad necem.

Alios Regiis unis.

Senatores opportuno consilio juvant. Sedatur tumultus.

Multitudini parcitur.

Seditionis capita castigantur.

Laudantur Socii ab fidelibus.